

Se människan

Svenska kyrkan

BOKMÄSSAN

28 SEPT – 1 OKT 2023

MAJGULL AXELSSON

Tar livet på allvar

TEMA
JUDISK KULTUR
& STADEN

SCENPROGRAM • SEMINARIER • FOTOGRAFISKA STRÅKET • DET HÄNDER PÅ STAN

FOTO: ANNA RIKNER

Ett rikt år för kulturen

FÖR OSS SOM KYRKA är Judisk kultur en av de viktigaste tematsatsningarna som gjorts på Bokmässan. Dels som en möjlighet att lyfta fram den otroligt rika judiska kulturen i sig, dels som ett tillfälle att uppmärksamma viktiga frågor. Inte minst är det en möjlighet att på allvar tala om de frågor där kyrkan bär del i – eller ibland är ytterst ansvarig för – de fruktansvärda förföljelser som drabbat det judiska folket. Kyrkan har genom årtusendena varit delaktig i försöken att utplåna den judiska kulturen – därför är det också vårt ansvar att bära den framåt, på det sätt och i de sammanhang där vi som kyrka är välkomna.

Efter förra årets storsatsning då Se människan fyllde 25 år hade vi tankar om ett något lugnare 2023. Inte lugnt, men lugnare. Vilket förvisso innebär ett ganska uppskruvat tempo, med tanke på vilket omfattande program vi stolt presenterar det vi kallar ett vanligt år – om någon kommer ihåg ungefär hur det brukade vara före

pandemin. Men så blev årets tema Judisk kultur, förlagen presenterade en imponerad katalog, vi ville bygga vidare på både fjolårets tema Klimatkrisen och Svenska kyrkans försoningsarbete med fokus på det samiska. Plus alla andra nya tankar och idéer som legat och väntat under pandemin. Så vi insåg snart att det här blir ännu ett ovanligt, men ändå vanligt, år.

VÄL MÖTT PÅ BOKMÄSSAN – antingen på plats i Göteborg eller på nätet!

MIKAEL RINGLANDER
Programchef

FOTO: LENNART NILSSON

ANNA RIKNER
Programansvarig

FOTO: ANDERS VÄSTLUND

Se människan

- Svenska kyrkan
- Sackeus
- Sensus studieförbund
- Sigtunastiftelsen
- Pilgrim Sverige
- Verbum

@ Göteborgs stift 2023

REDAKTÖR
Anna Rikner

ANSVARIG UTGIVARE
Jonas Ransgård

REDAKTION
Anna Rikner
Mikael Ringlander
Kristina Bergqvist

TRYCK
Sandstens tryckeri 2023

PAPPER
Edixion offset

OMSLAGSFOTO
Magnus Liam Karlsson

HITTA TILL WEBBEN
svenskakyrkan.se/bokmässan

SE MÄNNISKAN

Se människan är Svenska kyrkans scen och programverksamhet på, och i anslutning till, Bokmässan. Här erbjuds samtal om existentiella frågor utifrån aktuell litteratur och viktiga frågeställningar, med avsikt att inspirera till fortsatta diskussioner.

LIVESÄNDNING

Alla programpunkter från Se människans scen livesänds på youtube.com/svenskakyrkan. De går också att se i efterhand, både på Youtube och på svenskakyrkan.se/bokmässan.

HÄR FINNS VI
Plan 2, monter G 02:10

ENTRÉBILJETTER OCH SEMINARIEKORT
Mer information på svenskakyrkan.se/bokmässan.

Kristen antisemitism i fokus på Göteborgs universitet

ÄR ERSÄTTNINGSTEOLOGI kristen antisemitism? Med den frågeställningen inleder Se människan årets satsning på temat Judisk kultur, med ett panelsamtal i samarbete med Göteborgs universitet och Bokmässan.

Ersättningsteologi innebär förenklat att kristendomen ersatte judendomen i relationen mellan Gud och mänskligheten. I söndagens evangelieläsningar skildras till exempel Jesus ofta i konflikt med "judarna", utan hänsyn till att Jesus själv var jude. Denna syn har i många fall legat till grund för nega-

tiva kristna föreställningar om judar som "de andra", vilket i värsta fall lett till förföljelser och mord.

I dag har ersättningsteologin få försvarare bland kristna teologer. Men frågan hur två årtusenden av ersättningsteologi ska hanteras är långt ifrån löst. Frågor som: hur hanterar vi ersättningsteologi i gudstjänsten? Och om den ska ersättas, vad ska den i så fall ersättas med?

Ett samtal med biträdande domkyrkokaplan **Maria Bergius**, docent **Tobias Hägerland**, lektor **Jennifer Nyström**, rabbin **Ute Steyer** och docent **Mikael Winninge**, under ledning av lektor **Kamilla Skarström Hinojosa**.

Panelssamtalet hålls i form av ett högre seminarium i Stora hörsalen på Humanisten på Göteborgs universitet onsdag den 27 september klockan 15–17. Fri entré, ingen föranmälan krävs. Var beredd att visa legitimation.

FOTO: GÖTEBORGS UNIVERSITET

Litterär gudstjänst om fantasins kraft

FANTASINS KRAFT och betydelse går som en röd tråd genom människans tillvaro. Det gäller inte minst det kristna budskapet, där nya sätt att berätta ger nya ingångar till de djupa frågorna. I *Jordens sång – essäer om Tolkiens tankevärld* funderar **John Sjögren** på de filosofiska motiven i berättelserna om Midgård och i dikt-samlingen *Det röda är det gränslösa* utgår **Judith Kiros** från den kvinnliga eremiten och mystikern Julian av Norwich medeltida uppenbarelser.

Gudstjänsten leds av kontraktsprost **Lars Björksell**, med musik av **Angeluskören**, under ledning av **Cecilia Sandgren**, med nya tonsatta dikter av **Lotta Fång**.

Den litterära gudstjänsten direktsänds från Bokmässan i Sveriges

Radio P1. Följ sändningen på plats från sal H1 eller i radio söndag den 1 oktober klockan 11.00 – 12.00.

Programmet arrangeras i samarbete med Albert Bonniers Förlag och Fri Tanke.

FOTO: MÄRTA THISNER

Fortsätt samtalet med Samtal fortsätter

VILL DU DISKUTERA med andra om vad som sagts på scen? Efter vissa utvalda scensamtal – särskilt markerade i programmet – finns möjlighet att reflektera i grupp om det du just hört.

Sök dig till Samtal fortsätter-montern direkt efter scensamtalet, mitt emot Se människan-scenen. Samtalet leds av en samtalsledare från Sensus och alla deltagare får i tur och ordning berätta om en känsla, en tanke och en utmaning som samtalet om boken har gett.

Samtal fortsätter pågår i 30 minuter och kan ta emot tio deltagare. Författaren medverkar inte.

Samtal fortsätter

Se och lyssna till Se människan året om

ALLA PROGRAMPUNKTER på Se människans scen filmas och finns att se kostnadsfritt på svenskakyrkan.se/bokmässan. Här finns även tidigare års samtal samlade. Scensamtalen finns också tillgängliga som poddar, för den som hellre vill lyssna.

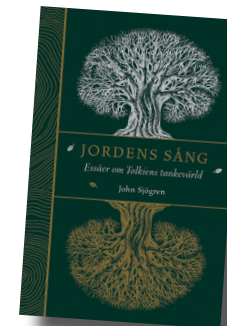

FOTO: PHILIP GEISTER

FOTO: MAGNUS LIAM KARLSSON

Väjer inte för det svåra

I knappt två veckor tänkte Majgull Axelsson att hon nog var klar med skrivandet. Att hon skulle bli pensionär på riktigt. Sedan slog inspirationen till. Resultatet är *Svalors flykt*, en roman som inte väjer för det mörka, men också betonar kraften i att hoppas också i det lilla.

VI FÖLJER BERÄTTELSEN ur två olika perspektiv, där två personer möts men också har sina egna liv. Psykologen Christel som egentligen gått i pension, men jobbar ändå. Och som, precis som Majgull själv, drabbats av Parkinsons sjukdom. Även om romankarakteren, till skillnad från Majgull, absolut inte vill prata om det. Och Zadie, 16-åringen som bor i fosterfamilj men kämpar för att få en egen lägenhet, så att det äntligen, äntligen ska bli tyst. Tyst och tryggt och en egen bokhylla med egna böcker. Så ser drömmen ut.

– Boken är alldeles uppenbart inspirerad av det som hände Esmeralda, som också kallades Lilla hjärtat. Det som fångade mig mest var tanken på hennes syskon. Hur de hade haft det under sin uppväxt och hur de har det efter allt som har hänt. Sedan har boken ingenting att göra med Esmeraldas riktiga syskon, utan är ren fiktion.

Majgull Axelsson beskriver sin egen uppväxt som lugn och stadig, men när hon skrivit har hon funderat mycket på hur hon själv skulle ha klarat sig om hon haft det som Zadie.

– Om det hade varit jag hade det bara funnits ett sätt att överleva. Att läsa. Genom att läsa och läsa kan hon vila sig från sitt eget liv.

CHRISTELS HISTORIA är till viss del en spegling av Majgulls egen kamp med sjukdomsbeskedet. I övrigt har hon tagit en god vän till hjälp för att få till detaljerna om hur en psykolog egentligen arbetar och vilka gränser som finns för vad hon får och inte får göra.

– Det är en sak att gå i terapi och en helt annan sak att skriva en roman om att gå i terapi. Jag är alltid väldigt noga med research och då är det bra att ha en kompis som jobbat som terapeut hela sitt liv. Mina vänner och bekanta är vana vid att jag ställer alla möjliga konstiga frågor.

Svalors flykt tar upp många tunga och viktiga frågor, bland annat sexuella övergrepp på barn.

– Jag har alltid tyckt att det är viktigt att se, att inte

vika med blicken. Jag tycker det är djupt obehagligt med människor som säger ”äsch, sådant hemskt är väl inget att prata om”. Om någon är tvungen att leva i det, då kan inte jag smita undan, utan det är min skyldighet att skriva om det även när det känns oerhört svårt.

NÅGOT HON DÄREMOT beskriver som väldigt roligt är att få möta läsarna på Bokmässan. Inte minst vid Se människan-scenen.

– Se människan betyder väldigt mycket för mig. Det är oerhört viktigt med en plats där det är självklart att tala om existentiella frågor, vad det är för värld vi skapat och hur vi förhåller oss till den.

ANNA RIKNER

SE MÄNNISKAN-SCENEN
FREDAG 29/9, KL 14.00

MAJGULL AXELSSON
FÖDD: I Landskrona 1947.

BOR: På Lidingö och jobbar hemifrån, i eget arbetsrum.

FAMILJ: Make, två vuxna söner, två svärdöttrar och två flickor som barnbarn.

INTRESSEN: Jag läser väldigt mycket och njuter av det. Vänner, familjen och hunden. Ibland går jag ut och rhycker upp något ogräs i trädgården.

SENAST LÄSTA BOK: *En ond tid* av Deepti Kapoor, som är en väldigt intressant skildring av det indiska kastsamhället.

FAVORITFÖRFATTARE: Margaret Atwood står i sin egen klass, men också Joyce Carol Oates och Kerstin Ekman.

LYSSNAR PÅ: Nästan ingenting. P1. Jag lyssnar väldigt lite på musik.

SCENPROGRAM

Välkommen till Se människan-scenen! Här möter du högaktuella författare och experter i intressanta samtal under fyra fullmatade dagar. Samtliga programpunkter på Se människan-scenen spelas in och går också att se digitalt via [svenskakyrkan.se/bokmässan](https://svenskakyrkan.se/bokmassan). Här finns också fullständiga programtexter. För den som vill dela sina tankar efter scensamtalen finns ibland möjlighet till det på plats i Samtal fortsätter-montern. Dessa samtal är markerade med .

TORSDAG 28 SEPTEMBER

9.15 – 9.25

Morgonmeditation

Hur förhåller vi oss till de bibliska personer som inte får något lyckligt slut? *Charlotte Frycklund* mediterar över Bibelns förlorare – 44 berättelser om hopp och hopplöshet. *Medarrangör Argument*

9.30 – 9.50

En villkorad gemenskap – hbtq, sexualitet och kristen frikyrklighet

Hur samverkar den kristna identiteten med identiteten som frikyrklig hbtq-person? *Charlotta Carlström* i samtal med *Mia Ås*. *Medarrangör Makadam*

10.00 – 10.20

Privat natur

En fotobok om vad som sker med människan när hon går i närkamp med det vilda. Om naturens maktighet och vår egen litenhet. *Jens Assur* i samtal med *Martin Modéus*. *Medarrangör Norstedts*

10.30 – 10.50

Grundbulten – tillit och visionen om en liberal socialism

Tillit är samhällets grundbult. Så, hur kan vi bevara tilliten till varandra och därmed rädda världen? *Bo Rothstein* i samtal

med *Christina Byström*. *Medarrangör Fri Tanke*

11.00 – 11.20

En lockton i ödemarken – om människans förmåga att besjåla världen

”Vad är detta märkliga som jag känner igen som religion?” *David Thurfjell* i samtal med *Anders Rosengren*. *Medarrangörer Norstedts, S:t Lukas-stiftelsen*

11.30 – 11.50

Barnens judiska år – en inspirationsbok för barn och deras vuxna

Att möta de judiska högtiderna med barnets ögon och med ett tydligt judiskt perspektiv. *Johanna Schreiber* och *Nakima Schreiber* i samtal med *Cristina Grenholm*. *Medarrangör Hillelförlaget*

12.00 – 12.20

Eventuellt uppsåt – att döda ortens gangsters

När Putins Ryssland anfaller Ukraina ställs Erik Ponti och Carl Hamilton inför ett avgörande dilemma: Helgar ändamålet vilka medel som helst? *Jan Guillou* i samtal med *Sara Wrige*. *Medarrangör Piratförlaget*

12.30 – 12.50

Stå ut med de andra – en bok om kärlek och enhet

I en värld av stora konflikter är kyrkans uppgift att arbeta för enhet och försoning. Går det utan att

klippa banden, när det viktigaste är att skydda offren? *Sofia Camnerin* i samtal med *Ludvig Lindelöf*. *Medarrangör Verbum*

13.00 – 13.20

En linje i världen – ett år på Nordsjökusten

En reseskildring längs Danmarks västkust, med möten med människor, platsernas historia och författarens egen bakgrund. *Dorthe Nors* i samtal med *Maria Bergius*. *Medarrangör Ordfront*

13.30 – 13.50

Fjärilshjärta

Ingen i skolan tror Vilda när hon säger att hon är same. En bok om sorg, kärlek och rätten att själv definiera vem du är. *Moa Backe Åstot* i samtal med *Karin Sarja*. *Medarrangör Rabén & Sjögren*

14.00 – 14.20

Kattpromenaden

Varje dag går de på promenad tillsammans, människan först och hennes katt en liten bit bakom. Men en dag tröttnar katten och går åt ett annat håll. *Sara Lundberg* i samtal med *Lotta Fång*. *Medarrangör Bonnier Carlsen*

14.30 – 14.50

Hitta hem

I varje klass finns det statistiskt sett minst en familjehemsplacerad elev. Trots det är det många barn som inte vet vad det innebär. *Melinda Jacobs* i samtal med *Mia Ås*. *Medarrangör Bonnier Carlsen*

15.00 – 15.45

Seminarium: Juden Jesus

Jesus var jude, de första kristna var judar och den tidiga kristna kyrkan var judisk. En historisk självklarhet som borde vara helt okontroversiell. Ett samtal mellan *Martin Modéus*, *Ute Steyer*, *Anders Arborelius* och *Morton Narrowe*. Moderator *Helle Klein*. *Medarrangörer Judisk kultur i Sverige, Katolska kyrkan, Sigtunastiftelsen*

16.00 – 16.20

Marionetterna – en berättelse om världen som politisk teater

Historien om uppfinnaren av den politiska marionetteatern ger en ny förståelse för vad som händer i världen i dag. *Ingrid Carlberg* i samtal med *Alf Linderman*. *Medarrangörer Norstedts, Sigtunastiftelsen*

16.30 – 16.50

Gråstensteologi – en kultur med svedda vingar lär sig landa

”Vi flyger för högt, det går för fort, vi orkar inte med det vi egentligen tycker är viktigt, och vi bränner ut planeten i samma takt som vi bränner ut oss själva.” *Petra Carlsson Redell* i samtal med *Pontus Nilén*. *Medarrangör Argument*

17.00 – 17.20

Expertparadoxen – ska jag alltid lyssna på forskarna?

Om alla experter försvann skulle du nog snabbt bli rätt vilsen. Men när ska du lyssna på forskarna? Och vad händer när forskare har fel? *Emma Frans* i samtal med *Ola Sigurdson*. *Medarrangör Bonnier Fakta*

17.30 – 17.50

Ärkebiskopens fastebok 2024 – livets vatten

Var i våra liv finns heliga källor? Och hur finner vi dem om tillvaron känns som en öken? Här avslöjas för första gången Fastebokens hemliga författare, i samtal med *Martin Modéus*. *Medarrangör Verbum*

FREDAG

29 SEPTEMBER

9.15 – 9.25

Morgonmeditation

Vad skiljer kropp från själ, mänskiska från djur, historia från nutid? *Sara Granér* mediterar runt serieromanen *Den sjunde vännen*. *Medarrangör Galago*

9.30 – 9.50

Stjärntecknarna

Det är krig i Europa när leken tar Franz och Dora ut på stadens ödelagda gator. Två unga själar som behöver all medmänsklighet de kan finna. *Vanna Rosenberg* i samtal med *Irma Schultz*. *Medarrangör Bonnier Carlsen*

10.00 – 10.20

Viljan att se, kraften att förändra – Bräcke diakoni under 100 år

Den diakonala rörelsens framväxt i Sverige, med fokus på Göteborg och västkusten. *Per Eckerdal* i samtal med *Susanne Rappmann*. *Medarrangör Bräcke diakoni*

10.30 – 10.50

Älven i mig

Svensk vattenkraft, utveckling och exploatering, minne, makt och ansvar. En personlig berättelse om hur det som ger ljus också kan leda till mörker. *Jannete Hentati* i samtal med *Henrik Grape*. *Medarrangör Albert Bonniers Förlag*

11.00 – 11.20

Min hand i min

Atefeh är fem år när hon och hennes bröder smugglas ut ur Irak. Om att växa upp utan någon annan att hålla fast vid än sig själv, i ett samhälle som misslyckas med att se det utsatta barnet. *Atefeh Sebdani* i samtal med *Sofia Svarfvar*. *Medarrangör Albert Bonniers Förlag*

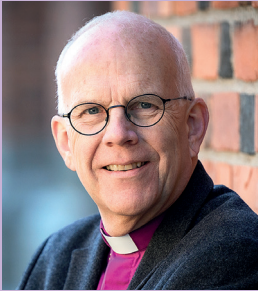

FOTO: MAGNUS ARONSON

Hallå där!...

...Martin Modéus, som i år gör din första Bokmässasom ärkebiskop i Svenska kyrkan. Vad betyder Bokmässan och Se människan för dig?

– Bokmässan är ett myller och en blandning av böcker, samtal, bildning och kultur. Samtalen på Se människan-scenen handlar om livets stora frågor, om tro och vad det innebär att vara människa. Det är perspektiv som jag vet att många bokmässebesökare uppskattar. Och jag uppskattar det.

Under årets Bokmässadeltar du i ett stort antal programpunkter med många olika ämnen. Är det något du ser fram emot lite extra?

– Framför allt ser jag fram emot den vida spännvidden i de samtal som jag ska delta i. En av många intressanta programpunkter är torsdagsseminariet ”Juden Jesus”, där jag samtalat med rabbin Ute Steyer, överrabbi emeritus Morton Narrowe och kardinal Anders Arborelius.

– Jag kan också säga att nästa års Fastebok blir mycket läsvärd. Kom och var med när författaren presenteras!

Varför är det viktigt att prata om Jesus och kristendomen i en judisk kontext?

– För att Jesus var jude och att kristendomen har formats utifrån en judisk kontext. Vi förstår egentligen inte Jesus och kristendomens historia och nutid om vi inte ser den ur det judiska sammanhanget. Och judendomen är en levande och dynamisk religion som vi har mycket att lära av.

ANNA RIKNER

11.30 – 11.50

Nakba – katastrof inför våra ögon

Nakba är arabiska för ’katastrofen’ och används för att beskriva fördrivningen av palestinier 1948. **Bernt Hermele** i samtal med **Maria Södling**.

Medarrangör Ordfront

12.00 – 12.20

Tro hopp och strävan – Gudsriket som tröst och motiv för handling

Sju teologer om vad det betyder att leva i spänningen mellan den värld som nu är och den som ska komma. **Johanna Gustafsson Lundberg** i samtal med **Sara Wrige**.

Medarrangör Verbum

12.30 – 12.50

Systrarna

Mikkolasystrarnas mytomspunna livsöden korsar författarens familjehistoria. Tre systrar med liknande drömmar, men vars liv styrs av en förbannelse. **Jonas Hassen Khemiri** i samtal med **Birgitta Westlin**.

Medarrangör Albert Bonniers Förlag

13.00 – 13.20

Bokens folk – en civilisationshistoria från papyrus till pixlar

Kunde Jesus läsa? En resa i läsningens historia, från antik tid och medeltid till boktryck och digitalisering. **Joel Halldorf** i samtal med **Jakob Wirén**.

Medarrangör Fri Tanke

13.30 – 13.50

Korstågen – heliga krig i Främre Orienten

Under devisen ”Gud vill det” drog hundratusentals européer ut i korståg för att befria det Heliga landet. Så hur blev en i grunden så pacifistisk religion så krigisk? **Dick Harrison** i samtal med **KG Hammar**.

Medarrangör Historiska Media

14.00 – 14.20

Svalors flykt

Föräldrarnas missbruk tvingar 16-åriga Zadie ut och in i olika fos-

terhem. Om myndigheters inverkan på våra liv och om rätten att ta makten över sitt eget öde.

Majgull Axelsson i samtal med **Kristin Windolf**.

Medarrangör Norstedts

14.30 – 14.50

Sommaren 1985

Ett mörkt sommaräventyr med en fastkedjad sjöjungfru, i en riktig nostalgitripp till 1980-talet.

John Ajvide Lindqvist i samtal med **Birgitta Westlin**.

Medarrangör Ordfront

15.00 – 15.35

Seminarium: Myten om det judiska världsherraväldet – den första och dödligaste konspirationsteorin

Att judar i lönnndom styr världen är en skrämmande aktuell konspirationsteori med mångtusenåriga rötter. Den är också den dödligaste och farligaste dito. Med **Cora Alexa Døving**, **Ingrid Lomfors** och **Martin Modéus**. Moderator **Per Svensson**.

Samtalet förs på norska/svenska. Medarrangör Voksenåsen

15.45 – 15.55

Fokusföredrag: Hur mycket ersättningsteologi ska ersättas? – en judes perspektiv

Hur kan kristendomen samexistera utan att underminera det judiska folkets existensberättigande? Med **Benjamin Gerber**.

Medarrangör Judiska församlingen i Göteborg

16.00 – 16.20

Inte som lamm till slakt – judiskt motstånd under Förintelsen

En historia som motsäger myten om judars passivitet, där motstånd är större än enbart väpnat våld. **Kenneth Hermele** i samtal med **Antje Jackelén**.

Medarrangör Ordfront

16.30 – 16.50

Näktergalen – Erik Johan Stagnelius

En introduktion till de idéer som influerade Stagnelius; den grekiska mytologin, den idealistiska filosofin och den gnostiska spekulatjonen. **Simon Sorgenfrei** i samtal med **Lena Sjöstrand**.

Medarrangör Ellerströms

17.00 – 17.20

Imperiets barn – ett reportage

Det finns delar av Sverige som de flesta aldrig ser. Där ekonomin är svart, maffian sköter arbetsförmedlingen och språket som talas är ryska. **Liza Alexandrova-Zorina** i samtal med **Marjut Ervasti**.

Medarrangör Volante

17.30 – 17.50

Bröllopspogromen – en ukrainsk-judisk familjeb berättelse

Hur klarar man sig i en diktatur, omgiven av propaganda och angiveri? Och hur vet man när det är dags att fly? **Anna Grinzweig Jacobsson** i samtal med **Susanne Rappmann**.

Medarrangör Bokförlaget Korpen

18.00 – 18.20

Kan vi inte vara snälla nu för sen dörr vi faktiskt

Är snällhet mesigt? En diktsamling genomsköljd av mänsklighet, som ibland vill hylla det obegripliga.

Bob Hanson i samtal med **Kristina Ljunggren**.

Medarrangör Ordfront

18.30 – 18.50

Hotet från Ryssland

Det finns ett före och ett efter den 24 februari 2022, när Ryssland inledde sin fullskaliga invasion av Ukraina. Så hur ska vi förstå Ryssland, elitens drivkrafter och hur hoten mot Sverige ser ut. **Oscar Jonsson** i samtal med **Per Starke**.

Medarrangör Mondial

DET HÄNDER UTANFÖR BOKMÄSSAN

Under Bokmässeveckan pågår även mängder av kulturella aktiviteter med koppling till Bokmässan utanför själva mässområdet, från vernissager och seminarier till konserter och författarsamtal. Det fullständiga programmet finns på svenskakyrkan.se/bokmässan och på respektive arrangörs egen hemsida.

BILD: OKÄND / GÖTEBORGS STADS MUSEUM

Vernissage i Tyska Christinae kyrka

UTSTÄLLNINGEN *Hit seglade judarna!* visas en dryg vecka i Drottningparken och berättar om det sextiotial judar som i slutet av 1700-talet bosatte sig i den dåvarande frihamnen Marstrand. Utställningen skildrar det judiska Marstrands historia, med dess möjligheter och begränsningar, om olika strategier för att hitta en plats i ett nytt samhälle och om rela-

tionen mellan minoritet och majoritet.

Vernissagen i Tyska Christinae kyrka bjuder på panelsamtal mellan författare **Anna Grinzweig Jacobsson**, som skrivit utställningstexterna, professor emeritus **Folke Josephsson**, ättling till den första judiska familj som kom till Marstrand 1779, och **Wanja Söderberg**, ägare till det som då var öns synagoga. Moderator är domprost **Stefan Hiller**. Kvällen invigs av biskop **Susanne Rappmann** och maggid **Benjamin Gerber** och bjuder på musik av trion **Salamander**, specialiserade på judisk folkmusik.

• ONSDAG 27 / 9 KL 19.00

Tyska Christinae kyrka
Norra Hamngatan 16,
Göteborg

FOTO: LAURRY RAMIREZ

Lyssna på

Se människan-scenens samtal som podcast!

Finns där poddar finns.

Nåden i judisk text och tradition

TEOLOGEN OCH FÖRFATTAREN

Jesper Svartvik besöker Örgryte församlingshem och talar under rubriken ”Nåden i judisk text och tradition”.

• TORSDAG 28/9 KL 19.00

Örgryte församlingshem
Herrgårdsgatan 2, Göteborg

Bokreleasekonsert med Mikael Wiehe

ARTISTEN MIKAEL WIEHE har samlat både nyskrivna och äldre sånger om tro och existentiella frågor i *Vid högtidliga tillfällen*, vilket firas med boksläpp i

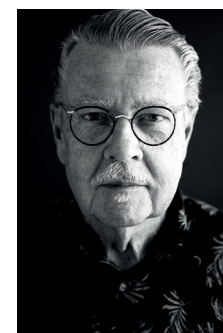
Betlehems kyrkan. Flera av sångerna rör de stora händelserna i livet, som dop, vigsel och begravning. Under kvällen tolkas ett urval av några av Göteborgs främsta musiker, tillsammans med

körsångare från Betlehems kyrkan. Dessutom samtalar **Mikael Wiehe** om boken med författaren och pastorn **Robert Eriksson**. Wiehe avslutade sin sjungande artistkarriär 2022 och deltar därför inte själv i konserten. Men vem vet, kanske överraskar han med lite sång framåt slutet av kvällen trots allt?

• FREDAG 29/9, KL 19.00

Betlehems kyrkan
Vasagatan 26-30, Göteborg

FOTO: ADAM HAGLUND

LÖRDAG

30 SEPTEMBER

9.15 – 9.25

Morgonmeditation

Två män reser i Columbus fotspår för att erövra mark, guld och ära. Den ena blir en av historiens grymmast erövrare, den andra urfolkens ivrigaste försvarare. **Per Starke** mediterar över *Erövringen*. Medarrangör Bokförlaget Korpen

9.30 – 9.50

Själsens telegraf

Somerset, England, 1992. Ett samhälle präglad av lågkonjunktur och oro på gatorna. Så hur långt kan man vara beredd att gå för att rädda det man älskar. **Amanda Svensson** i samtal med **Elisabet Pettersson**. Medarrangör Norstedts

10.00 – 10.20

Straff

På 1950-talet tas fem sjuåriga renskötarbarn från sina familjer och tvingas bo på nomadskolan. Tryggheten byts mot våld och språkförlust. **Ann-Helén Laestadius** i samtal med **Martin Modéus**. Medarrangör Romanus & Selling

10.30 – 10.50

Stockens färd mot havet

Sågverket på Svartvik har lagts ner, andra världskriget rasar och sågverksarbetaren Bricken har fått veta att hon inte har långt kvar. **Vibeke Olsson** i samtal med **Helle Klein**. Medarrangörer Libris Bokförlag, Sigtunastiftelsen

11.00 – 11.20

Böckerna – och meningen med världen

Om hur böcker blir till och om litteraturens förmåga att göra livet lite större. Ett manifest för läsning och bildning. **Svante Weyler** i samtal med **Åke Bonnier**. Medarrangör Volante

11.30 – 11.50

Muslimsk feminist? Javisst!

Nätverket Muslimska feminister stärker unga muslimska kvinnor i rätten att själv definiera sin tro. **Sarah Delshad** i samtal med **Marika Palmdahl**. Medarrangör Romanus & Selling

12.00 – 12.20

Det finns liv här

En roman som levandegör Rinkeby som plats – hur det var, hur det blev, vad det är nu. Hela tiden med människorna i centrum. Första delen i Rinkebysviten, ett romanprojekt i flera delar som blir en berättelse om Sveriges utveckling under femtio år. **Elise Karlsson** i samtal med **Rachel Törnell**, förvaltningschef i Marks kommun och aktiv i EFS.

Medarrangör Natur & Kultur

12.30 – 12.50

Satansviskningar

Långt borta i en namnlös öken finns en internatskola för besvärliga flickor. Nadine ser allt ont hon gör och inget annat. Det finns det som hjälper, men hur hittar man det? **Sami Said** i samtal med **Dan-Erik Sahlberg**. Medarrangörer Natur & Kultur, Sigtunastiftelsen

13.00 – 13.20

Alla dessa dagar som kom och gick

I den tredje åldern, mellan 55 och 70 år, är man inte gammal, men inte heller ung. En bok om manlighet och nya perspektiv. **Joachim Berner** i samtal med **Cristina Grenholm**. Medarrangör Mondial

13.30 – 13.50

All min kärlek

Tina och Johannes träffas, bildar familj och gör framgångsrika karriärer. Ändå känns det som en högborgerlig resa mot undergången. **Agnes Lidbeck** i samtal med **Kristina Ljunggren**. Medarrangör Norstedts

14.00 – 14.20

Jävla karlar

När man har sju pappor på sju år hinner man lära sig en del om män. En roman om att växa upp i spillrorna av 68-rörelsen, om fadersgestalter, faderskap och klass. **Andrew Walden** i samtal med **Björn Linnell**. Medarrangör Bokförlaget Polaris

14.30 – 14.50

Studie i mänskligt beteende

I en tid när AI-robotar nått nästa nivå av sofistikation blir det författarens uppgift att ständigt påminna om vad som gör människan till människa. **Lena Andersson** i samtal med **Antje Jackelén**. Medarrangör Bokförlaget Polaris

15.00 – 15.35

Seminarium: Hur stabilt står demokratin?

100 år efter den nazistiska Ölkällarkuppen ser vi flera försök till statskupper i stora demokratier, där kuppmakarna återigen bär på antisemitiskt tankegods. Har vi tagit demokratin för given, och varifrån kommer hotet? Med **Christer Mattsson**, **Martin Modéus** och **Cecilia Sjöholm**. Moderator **Helle Klein**. Medarrangörer Segerstedtinstitutet, Sigtunastiftelsen, Norstedts

15.45 – 15.55

Fokusföredrag: Marcus Ehrenpreis – en öppensinnad världsmedborgare

Göran Rosenberg om Marcus Ehrenpreis (1869–1951) vision utifrån **Rabbi Marcus Ehrenpreis obesvarade kärlek**. Medarrangör Bokförlaget Korpen

16.00 – 16.20

Den förbannade optimisten Ernst Wigforss

Ernst Wigforss var en av socialdemokraternas främsta ideologer. Hans historia är också en berättelse om 1900-talet och det nya Sveriges tillkomst. **Henrik Arnstad** i samtal med **Anders Kompass**. Medarrangör Historiska Media

16.30 – 16.50

Skymning i Amerika – berättelser om ett annat USA

Attackerna på demokratin dominerar nyhetsflödet från USA. Så varför har den konservativa rörelsen blivit så framgångsrik? **Malin Ekman** i samtal med **Kerstin Dillmar**. Medarrangörer Volante, Sigtunastiftelsen

17.00 – 17.20

Endast den som är turk är lycklig – Erdogan, kurderna och Sverige

Turkiet är ett land där medborgarna är rädda för sin egen stat och där var tredje ung människa vill emigrera för gott. **Kurdo Baksi** i samtal med **Ulf Sjögren**. Medarrangör Kaunitz-Olsson

17.30 – 17.50

Femton år – den revolutionära våren

Paula står på tröskeln till att bli vuxen och vill inte ljuga om sitt liv. En roman om att börja bryta sig loss från familjevåven och bli sin egen. **Vigdis Hjorth** i samtal med **Sven Milltoft**. Samtalet förs på norska/svenska. Medarrangör Natur & Kultur

17.55 – 18.05

Helgmålsbön

Om lojalitet och uppriktighet i vänskapens fantastiska värld. En helgmålsbön där **Mark Levensgood** talar om *Vänskap*. Medarrangör Bokförlaget Max Ström

På Youtube!
Alla samtal på
Se människan-
scenen filmas och
publiceras på
[www.youtube.com/
user/svenskakyrkan](http://www.youtube.com/user/svenskakyrkan)

SÖNDAG

1 OKTOBER

09.15 – 09.25

Morgonmeditation

Samvetet ger upphov till inre konflikter och är samtidigt en kompass som vi inte kan vara utan. **Cecilia Sjöholm** mediterar över *Utan samvete?* – Hur vi förlorade vår inre röst. Medarrangör Norstedts

9.30 – 9.50

När ingen lyssnar

När den krypterade tjänsten Encrochat knäcks får svensk polis full insyn i den undre världen. Men det innebär också faror – hur agerar man utan att avslöja sig? **Diamant Salihu** i samtal med **Gudmund Erling**. Medarrangör Mondial

10.00 – 10.20

Sten i siden

En bok om den lilla människans kamp mot överheten, från den fattiga torparfamiljen i Pajala till dagens storstad. **Mikael Niemi** i samtal med **Dan-Erik Sahlberg**. Medarrangör Piratförlaget, Sigtunastiftelsen

10.30 – 10.50

Sniglar och snö

På Aftonbladets kulturredaktion ligger röken tät och krogkvällarna blir sena. Agneta är Sveriges första kvinnliga kulturchef på en dagstidning, men måste själv hem till man och barn. Det håller inte. **Agneta Pleijel** i samtal med **Lisbeth Gustafsson**. Medarrangör Norstedts

11.00 – 11.20

Fjollornas fest

En bitchig, smärtsam, rolig och mörk berättelse om fjollorna, de feminina homosexuella män som då som nu är bland de mest utsatta av alla. **Jonas Gardell** i samtal med **Maria Essunger**. Medarrangör Norstedts

FOTO: PETER KNUTSON

Hallå där!...

...Mikael Niemi, aktuell med romanen *Sten i siden*, om den lilla människans kamp mot överheten under det gångna århundradet. Vad inspirerade dig till den här berättelsen?

– Jag har passerat de 60, och då tränger sig de stora frågorna på. Som tjugoårig författare undrar man ”vem är jag”? Men allt medan tiden går ser jag att våra livsval, våra vägar i tillvaron, inte enbart beror på individen. Där finns också ett vi. En stor, tyst, men mäktig folksamling bakom min rygg, alla mina föregångares liv. Utan deras liv, deras kamp för överlevnad, skulle jag inte finnas till.

Du beskriver tydligt den maktlöshet och ilska som blir resultatet när någon är eller känner sig orättvist behandlad. Hur ser du på det?

– Vi försöker väl alla att göra världen lite bättre. Ilskan är då ofta en nödvändig drivkraft, den ger energi och skapar engagemang. Jag har själv deltagit i icke-våldsaktioner i min ungdom, då emot kärnvapenupprustningen i Europa under det kalla kriget. I dag är det klimatfrågan som engagerar ungdomarna, och jag känner glädje inför deras desperation och kamplust. Jag tror att de visar vägen mot något nytt och livskraftigt, kanske rentav hållbart.

Vad betyder Se människan för dig?

– Att vi får mötas och samtala, tycka, tänka och drömma tillsammans.

ANNA RIKNER

SE MÄNNISKAN-SCENEN
SÖNDAG 1/10, KL 10.00

11.30 – 11.50

Fred

Tre generationer på bägge sidor om Östersjön. En berättelse om vad kriget – och freden – gör med oss. **Theella Johnson** i samtal med **Anders Kompass**.
Medarrangör Norstedts

12.00 – 12.20

En bra dag att dö – vad 276 avrättningar lärt en fängelsepastor om livet

Fängelsepastor Jim Brazzil har ständigt gått sida vid sida med döden. Men hur mycket har egentligen en pastor rätt att berätta? **Carina Bergfeldt** i samtal med **Gudmund Erling**.
Medarrangör Bokförlaget Forum

12.30 – 12.50

Dödshjälparen

Oväntade dödsfall börjar ske på en palliativ avdelning. Ska lidande människor ha rätt att avsluta sina liv? **Peter Strang** i samtal med **Patrik Hagman**.
Medarrangör Libris Bokförlag

13.00 – 13.20

Afghanerna

Efter 20 år återvänder Åsne Seierstad till Afghanistan. Hon berättar om de som flydde undan talibanerna och om de som blev kvar. **Åsne Seierstad** i samtal med **Per Svensson**.
Samtalet förs på norska/svenska.
Medarrangör Bokförlaget Polaris, Voksenåsen

13.30 – 13.50

Också Annie

Att våga stå upp för det man tror på och låta värderingarna styra, även om det innebär att också hantera hård kritik, hat och hot. **Annie Lööf** i samtal med **KG Hammar**.
Medarrangör Bokförlaget Forum

14.00 – 14.20

Lasse Åberg – samlade fragment ur ett spretigt liv

En bildrik biografi som spänner över åtta decennier. Från barndomen till alla projekt inom musik, formgivning, tv-program och filmer. **Lasse Åberg** i samtal med **Marjut Ervasti**.
Medarrangör Bokförlaget Max Ström

14.30 – 14.50

Stacken

Är det alls möjligt att bli av med den utvalda roll man tilldelats av andra? Om gruppdynamik, flockbeteende och den informella makt vi har över andra människor. **Annika Norlin** i samtal med **Irma Schultz**.
Medarrangör Weyler

15.00 – 15.35

Seminarium: Klimatkris och hållbara beslut – Svenska kyrkans ansvar och inställning

Klimatförändringarna påverkar oss människor orättvist. Hur ska den kristna gemenskapen hantera de existentiella frågor som väcks när klimatkrisen slår olika hårt mot olika grupper? Med **Samuel Hall**, **Henrik Grape** och **Julia Rensberg**. Moderator **Michael Nausner**.

15.45 – 15.55

Fokusföredrag: Rättvisa i klimatkrisen spår

Christina Bernérus om kyrkans ansvar för att bevara den biologiska mångfalden.

16.00 – 16.20

Stränder in mot ljuset

Ett urval andliga dikter om att ta livet och sin längtan på allvar, med psalmer som *Var inte rädd, det finns ett hemligt tecken*. **Ylva Eggehorn** i samtal med **Lotta Fång**.
Medarrangör Libris Bokförlag

16.30 – 16.50

Göteborgsprofiler

En fotobok med porträtt av kända och okända göteborgare, där motiven själva valt vilka kläder och personliga föremål de visar upp. **Lennart Nilsson** i samtal med **Maria Essunger**.
Medarrangör Bokförlaget Arena

FOTO: KRISTINA BERGQVIST

Fader Lucian besöker Bokmässan

I SE MÄNNISKAN-MONTERN går det att träffa Fader Lucian, ansvarig för skola, hälsovård och lavendelodlingar utanför Roman i Rumänien. Franciskanerbröderna bidrar till att hjälpa de allra mest utsatta romska barnen till en bättre uppväxt. Här finns möjlighet att stödja arbetet genom gåvor

eller inköp av lavendeloljan Flower of Hope.

Läs mer på svenskakyrkan.se/bokmassan om var du kan träffa Fader Lucian utanför mässan. Han besöker bland annat Apelvikshöjds morgonmässa i Varberg torsdag 28/9.

SEMINARIEPROGRAM

Även i år bjuder Se människan in till seminarier utanför Se människan-scenen. Vi passar också på att tipsa om Act Svenska kyrkans seminarieprogram på Globala Torget och om några seminarier arrangerade av våra samarbetspartners som vi absolut inte vill missa. På svenskakyrkan.se/bokmassan finns fullständiga programtexter. Till de seminarier som ingår i Bokmässans seminarieprogram behövs ett separat seminariekort vid sidan av entrébiljetten.

SE MÄNNISKANS SEMINARIER Arrangerade av Svenska kyrkan Se människan.

TORS DAG 28 SEPTEMBER

11.00 – 11.45

Bokmässans seminarieprogram, sal G3:1

Plats för enskildhet i

stadens gemensamma rum

Hur hittar jag platser där jag får vara i fred i stadens pulserande liv? Kyrkor och bibliotek är två sådana gemensamma rum. Behövs fler platser där vi inte måste konsumera för att få vara? Med **Mattias Kärrholm**, **Sandra Signarsdotter** och **Helena Jannert**. Moderator **Dag Tuvelius**.
En del av biblioteksspåret och Tema Staden.

12.00 – 12.45

Bokmässans seminarieprogram, sal G4

Juden Jesus

Jesus var jude, de första kristna var judar och den tidiga kristna kyrkan var judisk. En historisk självklarhet som borde vara helt okontroversiell. Ett samtal mellan **Martin Modéus**, **Ute Steyer**, **Anders Arborelius** och **Cecilia Wassén**. Moderator **Göran Rosenberg**.
Medarrangörer Judisk Kultur i Sverige, Katolska kyrkan
En del av Tema Judisk kultur.

14.00 – 14.45

Bokmässans seminarieprogram, sal F5

Är heterosexuell jämställdhet möjlig?

Är du den ofrivilliga projektledaren hemma eller är du den som

upplever dig oförmögen och vilse i föräldraskapet? Hur kan vi bryta mönster som skaver för att bygga en mer jämställd vardag? Med **Ida Östensson**, **Thor Rutgersson** och **Annika Fredriksson**. Moderator: **Eric Schöldt**.
Medarrangör Mondial

FREDAG 29 SEPTEMBER

11.00 – 11.45

Bokmässans seminarieprogram, sal J1

Skogen som källa till liv och konflikter

Vad händer när konflikterna kring skogen skärps och mänsklighetens fortlevnad står på spel? Ett samtal om hur skogen som livsnödvändigt habitat ställs mot krav på utökad skogsavverkning och grön omställning. Med **David Thurffell**, **Sebastian Kirppu** och **Jannie Staffansson**. Moderator **Karin Sarja**.
Medarrangör Norstedts

Act Svenska kyrkan bjuder in till seminarier på Globala Torget

MISSA INTE Act Svenska kyrkans seminarier på Globala Torget. Under en fullspäckad fredag bjuds in till fyra seminarier: "Kyrkan, missionen och välviljans rasism", "Yttrandefrihet, hot och hat", "Sydsudan i skuggan av de geopolitiska konflikterna"

SEMINARIETIPS !

LÖRDAG 30 SEPTEMBER

10.30 – 11.10

Yttrandefrihetsscenen

Demokratikakan – äta upp den och ha den kvar?

Vad är helt nödvändigt för att ett samhälle ska vara demokratiskt? Utifrån brädspelet Demokratikakan skapas diskussion om vilka pusselbitar som är viktigast. Med **Antje Jackelén**, **Cora Alexa Døving**, **Helena Hermansson** och **Christer Mattsson**. Moderator **Solveig Moldrheim**.
Arrangeras av Voksenåsen

11.00 – 11.45

Bokmässans seminarieprogram, sal K

Det goda samtalet

I sina yrkesroller är **Fredrik Skavlan**, **Annie Lööf** och **Susanne Rappmann** alla beroende av det goda samtalet. Men är det goda samtalet hotat? Moderator **Lars Mogensen**.
Arrangeras av Norges ambassad och Bokförlaget Forum

FOTOGRAFISKA STRÅKET

Här belyses bildens betydelse för att förmedla en historia, antingen som enskilt fotografi, en del av en bildserie eller som en integrerad del av ett annat medium. Se människan och Bokmässan visar aktuella utställningar i samarbete med ett stort antal fotografer och förlag. Här följer några smakprov. För fullständigt program, se svenskakyrkan.se/bokmässan.

Edith Södergran – Världen är min

POETEN Edith Södergran (1892–1923) var också en ivrig fotograf. Hon framkallade bilderna själv och experimenterade med olika tekniker. I Svenska litteratursällskapets arkiv i Helsingfors finns drygt 400 av hennes fotografier bevarade. Ett urval visas här, i två seprata fotoutställningar. *Världen är min* fokuserar på hennes aktiva liv bortom bilden av en lungsjuk poet. *Edith Södergrans katter* visar ett urval av fotograferade katter tillsammans med utvalda dikter.

FOTO: EDITH SÖDERGRAN

Speaking Memories – Förintelsens sista vittnen

ALLT FÄRRE av Förintelsens överlevande finns kvar i livet. De som fortfarande kan berätta om sina egna upplevelser, men också vittna för dem som mördades innan de fick den möjligheten. Här porträtteras några av de överlevande som så småningom hamnade i Sverige.

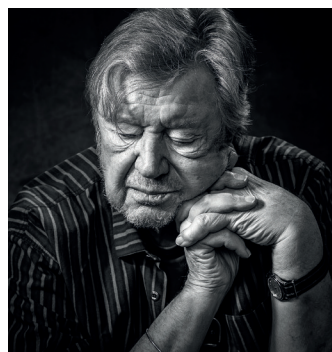

FOTO: LENNART NILSSON

Göteborgsprofiler

PORTRÄTTFOTOGRAF Lennart Nilsson har i närmare ett halvsekel fotograferat människor och med sin särskilda blick synliggjort individen. I ett pågående projekt avbildar han kända och okända människor med koppling till Göteborg, fotograferade i de kläder och med de personliga föremål de själva valt.

FOTO: STEFAN LINDBERG

FOTO: YAUHEN ATTSETSKI

Under attack

DEN BELARUSISKA fotojournalisten Yauhen Attsetski bor sedan flera år i Ukraina. I fotoprojektet *Under attack* skildrar han hur det ukrainska samhället förändras under kriget och hur människor betar sig när de känner krigets närhet.

Stefan Lindberg – Kyrkofotografen

DET BÖRJADE mest av en slump. I dag har Stefan Lindberg fotograferat omkring 1100 av landets cirka 3 700 kyrkobyggnader och gjort bilderna tillgängliga för alla via Svenska kyrkans bildbank Ikon. Och fler kyrkor blir det. Under Bokmässan finns han på plats för att prata om projektet.

FOTO: VICTORIA IVLEVA

Victoria Ivleva om krigets Ukraina

DEN PRISBELÖNTA ryska fotojournalisten Victoria Ivleva lämnade Ryssland strax efter invasionen av Ukraina för att skildra krigets verklighet ur ukrainsk synvinkel. Hon bor sedan dess i Kiev.

– Jag tycker inte att vi ska gömma undan några som helst bilder av kriget. Ja, några av dem är fasansfulla att se, det kan till och med vara äckligt, men så ser krigets

verklighet ut. Det är fasansfullt, äckligt och blodigt. Varför ska vi dölja det? Människor behöver veta vad krig är, hur det smakar och luktar, säger Victoria Ivleva.

Här visas aktuella bilder från krigets Ukraina, många av dem tagna i Bachmut. I mars prisades hon för bilderna av Redkollegia, en oberoende rysk organisation som belönar oberoende journalistisk.

I skuggan av andra världskriget

BILDER: ALFRED WEISSENBERG

I DUBBELUTSTÄLLNINGEN Arkitekten Alfred Weissenberg och *Historien om Bodri* möts två livsöden i andra världskrigets skugga.

Här speglas Alfred Weissenbergs liv och verk, med bilder ur hans ritningsarkiv, med Stina Wirséns illustrationer om Bodri – berättelsen om Hédi Fried och hennes syster Livia som båda överlevde Förintelsen. En utställning om grymhet och sorg, men också om hopp, vänskap och kärlek.

Binas liv i närbild

FOTOGRAFEN OCH GEOLOGEN Ulf Sivhed fotograferar med supermakroobjektiv och kommer därmed sina motiv extra nära. Här följer han binas liv i närbild, med text av biologen och författaren Stefan Edman.

FOTO: MAJA KRISTIN NYLANDER

Hallå där!...

... Anna Grinzweig Jacobsson, aktuell med *Bröllopspogromen, om din judiska släkts ständiga flykt undan våld och förföljelser. Vad gjorde att du ville berätta din familjs historia?*

– Det började som ett privat projekt efter att min mamma dött 2013. Jag reste till moster Roza i Florida, som då var över 90 år, och bad henne berätta och plötsligt var det en hel värld som öppnade sig.

Boken utspelar sig främst i Ukraina och Ryssland. Vad ser du för paralleller till dagens politiska klimat?

– Det finns många. Boken tar avstamp i inbördeskriget efter ryska revolutionen och Ukrainas försök att bli självständigt, så det är samma frihetskamp och samma motstånd. Sedan utspelar sig ju delar av min bok under andra världskriget, en tid som fortfarande är en spelbricka i politiken.

Vad tror du det var som gjorde att just din släkt lyckades fly undan nazisterna? Det var ju inte bara dina morföräldrar som flydde med sina barn utan även alla deras vuxna syskon med familjer, fast de bodde på helt olika ställen och inte kunde prata med varandra?

– Delvis tror jag det beror på att många judiska familjer lever med känslan av att ständigt vara beredd att resa, att ha en väska packad. Så är det även för mig. Invasionen i Ukraina drabbade mig väldigt fysiskt och jag började genast fundera på var jag har mina familjebilder och viktiga papper. Det var en ryggmärgsreflex.

ANNA RIKNER

SE MÄNNISKAN-SCENEN
FREDAG 29/9, KL 17.30

MISSA INTE ...

TORS DAG

...DUBBLA MÖJLIGHETEN att höra ärkebiskop *Martin Modéus* samtala om "Juden Jesus" med bland annat kardinal *Anders Arborelius* och rabbinerna *Ute Steyer* och *Morton Narro*.

Två seminarier med lite olika inriktning, som hålls i G4 klockan 12.00–12.45 respektive på Se människan-scenen klockan 15.00–15.45. Det första kräver seminariekort.

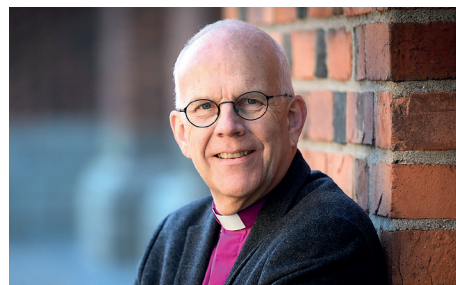

FOTO: MAGNUS ARONSON

FREDAG

...KLIMATSEMINARIET "Skogen som källa till liv och konflikter" klockan 11.00–11.45 i J1, där författaren och religionshistorikern *David Thurfjell*, skogsbiolog *Sebastian Kirppu* och landförsvararen och renskötaren *Jannie Staffansson* diskuterar skogens betydelse. Seminariekort krävs.

FOTO: KAISA GÖRANSSON

FOTO: CARL-JOHAN UTSI

LÖRDAG

...FÖRFATTAREN *Ann-Helén Laestadius* samtal på Se människan-scenen om romanen *Straff*, en skildring grundad i verkligheten, där sjuåriga renskötarbarn tvingas ifrån sina familjer för att försvenskas på nomadskolan.

Klockan 10.00–10.20 samtalar hon med ärkebiskop *Martin Modéus* om vad som händer när tryggheten byts mot våld och språkförlust.

SÖNDAG

...FÖRRA PARTILEDAREN *Annie Lööfs* samtal på Se människan-scenen klockan 13.30–13.50 med tidigare ärkebiskop *KG Hammar*.

Med utgångspunkt i självbiografin *Också Annie* diskuterar de priset för att våga stå för det du tror på och låta värderingarna styra, oavsett hat och hot.

FOTO: GABRIEL LILJEVALL

VI FINNS PÅ PLAN 2

Avs: Göteborgs stift, Box 11937, 404 39 Göteborg

MISSA INTE ...

TORS DAG

...DUBBLA MÖJLIGHETEN att höra ärkebiskop *Martin Modéus* samtala om "Juden Jesus" med bland annat kardinal *Anders Arborelius* och rabbinerna *Ute Steyer* och *Morton Narrowe*.

Två seminarier med lite olika inriktning, som hålls i G4 klockan 12.00–12.45 respektive på Se människan-scenen klockan 15.00–15.45. Det första kräver seminariekort.

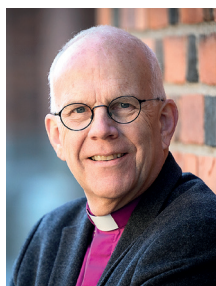

FOTO: MAGNUS ARONSON

FREDAG

...KLIMATSEMINARIET "Skogen som källa till liv och konflikter" klockan 11.00–11.45 i J1, där författaren och religionshistorikern *David Thurfjell*, skogsbiolog *Sebastian Kirppu* och landförsvararen och renskötarens *Jannie Staffansson* diskuterar skogens betydelse. Seminariekort krävs.

FOTO: CARL-JOHAN UTSI

FOTO: KAISA GÖRANSSON

LÖRDAG

...FÖRFATTAREN *Ann-Helén Laestadius* samtal på Se människan-scenen om romanen *Straff*, en skildring grundad i verkligheten, där sjuåriga renskötarbarn tvingas ifrån sina familjer för att försvenskas på nomadskolan.

Klockan 10.00–10.20 samtalar hon med ärkebiskop *Martin Modéus* om vad som händer när tryggheten byts mot våld och språkförlust.

SÖNDAG

...FÖRRA PARTILEDAREN *Annie Lööfs* samtal på Se människan-scenen klockan 13.30–13.50 med tidigare ärkebiskop *KG Hammar*.

Med utgångspunkt i självbiografin *Också Annie* diskuterar de priset för att våga stå för det du tror på och låta värderingarna styra, oavsett hat och hot.

FOTO: GABRIEL LILJEVALL

Vi finns på plan 2

MISSA INTE ...

ATT VÅRT PROGRAM

börjar redan på onsdagen i Stora hörsalen på Humanisten på Göteborgs universitet klockan 15.00, med titeln "Är ersättningsteologi kristen antisemitism?". Följt av vernissage av utställningen "Hit seglade judarna!" i Tyska Christinae kyrka klockan 19.00.

RABATTERADE BILJETTER

till Bokmässan, vilka säljs i Göteborgs domkyrka. Biljetten gäller valfri dag till alla utställningshallar och Se människan.

Alla är välkomna att handla och betalning görs med Swish.

FOTO: ANDERS VÄSTLUND